

Van Magie tot Echografie

Geslachtsbeïnvloeding en – bepaling door de eeuwen heen

Van oudsher heeft men zich gebogen over de vraag naar het geslacht van de ongeborene. In middeleeuwse gynaecologische teksten worden talrijke manieren genoemd om te voorspellen of het een jongen of een meisje wordt. Ook zijn er adviezen om het geslacht te beïnvloeden of te bepalen. Aan de hand van dergelijke teksten uit verschillende periodes wordt hier de ontwikkeling van de instructieve tekst geschetst.

Middeleeuwen

In een gynaecologische tekst uit de vijftiende eeuw kan men lezen dat de vrouw bij het vrijen haar linkerheup iets hoger moet houden, zodat het zaad van de man naar rechts kan vloeien en er een jongetje kan worden verwekt. Een langdurige ligging op de rechterzijde tijdens de coïtus leidt tot de verwekking van een meisje. In de Middeleeuwen dacht men namelijk dat de baarmoeder uit zeven kamers bestond. Jongens werden in de drie rechterkamers verwekt; meisjes in de drie linkerkamers en in de middelste kamer ontstond een homoseksueel of hermafrodit (persoon met twee geslachten). Ook dacht men dat jongens ontstonden uit het zaad van de rechtertestikel en meisjes uit dat van de linkertestikel. Tijdens de zaadlozing kon men het geslacht beïnvloeden door de rechter- of de linkertestikel dicht te knijpen. Na de verwekking wilde men natuurlijk graag weten of het ook echt een jongen of meisje zou worden. Dat kon worden afgeleid uit allerlei tekenen. Als bijvoorbeeld de linkerborst van de zwangere vrouw sterker groeit dan de rechter, zal zij van een meisje bevallen. Voelt de aanstaande moeder het kind vooral rechts in de buik

bewegen, dan wordt het een jongen; beweegt het links in de buik, dan wordt het een meisje.

Scepsis

Tegenwoordig lijken de middeleeuwse theorieën over de anatomie van de vrouw nogal onwaarschijnlijk, maar in die tijd was het verboden om in het menselijk lichaam te snijden ten behoeve van onderzoek. Men ging dus af op wat men vond bij sectie op dieren. Pas vanaf de Renaissance komt de anatomische wetenschap tot ontwikkeling en worden instructies voor artsen en vroedvrouwen voorzien van precieze illustraties. Dan groeit ook de scepsis ten aanzien van de methoden voor geslachtsbepaling. De zeventiende-eeuwse arts Cornelis Solingen ontkent in zijn **Manuele operatie der Chirurgie** (1684) (*te zien in de vitrine*) dat een meisje geboren wordt “uyt het zaet van de slincker Kloot des Mans”.

En toch is met het begin van de moderne wetenschap in de zeventiende eeuw geen definitief eind gemaakt aan het volksgeloof. Nog lang blijft het uiterlijk van de zwangere vrouw een belangrijke indicatie voor het geslacht van het kind. Een sierlijke “gang” en lichte manier van dragen wijst op een jongen; een meisje maakt het dragen zwaar. Jacob Cats dichtte hierover het volgende:

*Die van een soontje zwanger gaet
Heeft wel een schoon en blij gelaat
Maar gaet zij van een meisje swaer
Soo is haar wesen niet te klaer.*

Ook in de gynaecologische wetenschap blijft deze traditie voortbestaan. In zijn boek **Afbeeldingen uit den geheelen omvang der theoretisch-praktische verloskunde** (1838) (*te zien in de vitrine*) vermeldt de arts J.P. Maygrier in een uitgebreide voetnoot dat een vrouw die zwanger is van een meisje er uitziet als een zieke, terwijl ze bij het dragen van een jongen een gezond uiterlijk heeft.

Moderne technieken

Ook in de twintigste eeuw dachten wetenschappers nog dat eitjes uit de rechter eierstok jongetjes opleverden en eitjes uit de linker eierstok meisjes. Die gedachte ging uit van de misvatting dat de eisprong de ene maand vanuit de ene en de andere maand vanuit de andere eierstok plaatsvond. Generaties moeders hebben na de geboorte van het eerste kind

geteld en gerekend om het volgende kind een jongen of een meisje te laten zijn.

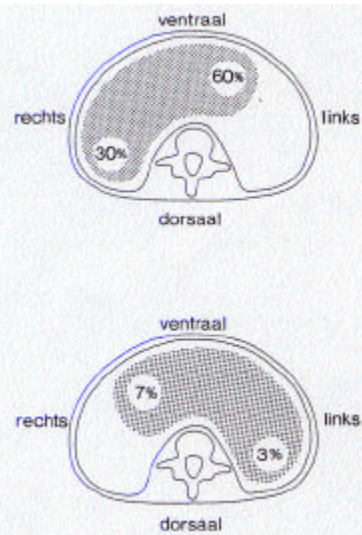
Tegenwoordig kan met behulp van echografie en medische tests het geslacht van het kind met vrij grote zekerheid worden voorspeld. Geslachtsbepaling en geslachtsmanipulatie blijven echter intrigeren. Nog steeds kennen zwangere vrouwen het gebruik om met hun trouwring, bevestigd aan een ketting, een draaiende beweging boven de dikke buik te maken. Beweegt de ring rechtsom dan wordt het een jongen; linksom wijst op een meisje. Ook ziet menig een nog steeds een relatie tussen het uiterlijk van de zwangere vrouw en het geslacht van het kind. Een moeder die een dochter draagt ziet er blakend uit; draagt ze een jongen dan is ze vaak misselijk. Gek genoeg is dit het tegendeel van wat Cats in de zeventiende eeuw beweerde!

Een wetenschappelijke pendant is de Shettler-methode. Deze theorie is gebaseerd op het tijdstip van bevruchting. Voor een jongen moet je rond de eisprong vrijen, voor een meisje tot ongeveer drie dagen ervoor.

vroedvrouwen en verloskundigen heeft de wetenschap het voor het zeggen: we vinden er geavanceerde illustraties van embryo's in alle stadia van ontwikkeling en de modernste bevallingsmethoden en instrumenten. En of het een jongen of meisje wordt, hoeft voor de aanstaande ouder geen enkel geheim meer te zijn.

Figuur 9
De ligging van de rug van de foetus bij een naar links getordeerde uterus (10%) en bij een naar rechts getordeerde uterus (90%) met de percentages waarin de verschillende liggingen voorkomen.

De gedachte hierachter is dat jongens-zaadcellen korter leven, maar sneller bewegen, terwijl meisjes-zaadcellen een langere levensduur hebben, maar langzamer bewegen. Gingen vroeger bakerpraatjes nog van mond tot mond, nu is internet een belangrijk communicatiemiddel en verspreidingsmedium. Aanstaande ouders bespreken op internetsites hun gedachten en ervaringen; zij zetten daarmee een orale traditie voort in digitale vorm (*te zien in vitrine*). Bakerpraatjes krijgen daarin alle ruimte. Maar in de instructies voor

